

Տարեկան՝ 10 րուբլի, վեց ամիսը 6 րուբլի, երեք ամիսը՝ 3 ր. 50 կ. Թիֆլիսում ամիսը՝ 1 ր., հատուկ՝ 5 կ. Բաժանորդ գրուած են Թիֆլիսում միմիայն խմբագրատանը.

Խմբագրութեան հասցէն՝ Тифлисъ, Редакция „Норъ-Даръ“

կամ Tiflis, Rédaction „Nor-Dar“

Խմբագրութիւնը բաց է ամէն օր (բացի առն օրերէն) ժամը 9-ից մինչև 2-ը: Յայտարարութիւններն ընդունուած են ամէն լեզուներով Յայտարարութիւնները բաժին՝ 2 կ., լրեկամները համար՝ կրկնապատիկ

ՆՈՐ-ԴԱՐ

ՏԱՄՆԵՒԶԻՆԳԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Քաղաքական-դրական ամենօրեայ թերթը ներկայ 1898-ին հրատարակուած Թիֆլիսում նոյն դիւրքով և ծրագրով ամէն օր, բացի կիրակի և տօներէն հետեւող օրերէն:

«Նոր-Դար»-ի տարեկան գինն է 10 րուբլի, վեց ամիսուանը՝ 6 րուբլի: Թիֆլիսից դուրս՝ ամիսը 1 ր. 50 կ. Թիֆլիսում՝ 1 ր. ԵՐՈՐԳԱՅԻ և այլ հեռավոր երկրներէ բաժանորդները վճարուած են տարեկան 40 ֆրանկ:

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ բաժանորդները վճարում են տարեկան 8 դոլլար: «Նոր-Դար»-ին բաժանորդ են գրուած իւրաքանչիւր ամիս 1-ից միայն: Թիֆլիսում՝ ԲԱՅԵՐՈՎՈՒՄ՝ բաժանորդ են գրուած մի միայն «ՆՈՐ-ԴԱՐ»-ի խմբագրատանը:

Խմբագրատունը գտնուած է Լորիս-Մելիքեան փողոցում, պոստ-հեռագրատան մօտ:

Ոտար քաղաքներէ բաժանորդ գրուողները գիւմու են խմբագրութեան այս հասցէով՝ Тифлисъ, въ редакцію ежедневной газеты «НОРЪ-ДАРЪ» կամ Tiflis, Caucase, rédaction de journal «Nor-Dar»

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

Առաջնորդող. Էմիլ Զուլայի դատի առթիւ:
Քրտիկիւն. — Լուրեր:
Նամակ խմբագրութեան:
Պարտականութիւն հարստութիւնը:
Հայոց թատրոնի բազում:
Մամուլի շուրջը:
Թիֆլիսի թիւննէր. — Զամբիլի:
Մատենական օրացուած:
Գործարարական. — Գրեմէ: Զերեպալիս:
Խաղաղ.
Հեռագրի մասին:
Բանասիրական. — Գրական աշխարհից:
Տեղեկատու.
Յայտարարութիւններ:

ԵՄԻՆ ԶՈՒԱՅԻ ԴԱՅԻ ԱՌԹԻԻ

2-րայից մի հինգ սկզբից ոչ որ չէր տարակուսում, որ Զուլայի պիտի դատաւարուէր (այդ ըսելն ամենից առաջ ինքը մեծ վիպասանն էր համարուած), բայց և

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԳՐԱԿԱՆ ԱՅԽԱՐՀԻՑ

Մատուցողն ամեն ամիսը կը լինի, որ եւրոպական գրականութեան մէջ ամէն տեղ մի նոր շարժում է սկսուած, որ զօգու լինելով մինչև այժմ գրականութեան մէջ տիրապետող ուղղութիւնից աշխատում է նոր ուղղութիւն, նոր հասանք ստեղծել. բայց ինչ ուղղութիւն է այդ, ինչ հոսանք է՝ դեռ ես որոշ կերպով արտայայտուած չէ, գաղափարների կանոնաւոր մարմնացումն ստացած չէ, և դեռ Աստուած գիտէ, թէ երբ կը գտուի այն մարքերը պարտուած, աւելի լաւ է ասել յուզումը, որ այնքան պարզ կերպով արտայայտուած է ըստը ազգային նորագոյն գրականութեան մէջ, բայց մանաւանդ աւելի զօրեղ կերպով գերմանական գրականութեան մէջ: Անցեալ տարի ֆրանսիական «Revue des Revues» հանդէսի մէջ դուրս եկաւ մի օրուած, որ նուիրուած էր այդ խնդ-

րային նրա դատաւարութեան հեռագրուածը խիստ ճիշդ աղ-պատարութիւն թողից ամենքի վրայ, բացի հակահրէական թերթերից, որոնք, հարկաւ, կատու-ղի յարձակումներ էին դործում «հրէայի պաշտպանի» վրայ: Եւ Զուլայի դատաւարութեան լուրն ուրիշ կերպ չէր կարող ազդել իւր անթիւ համակրողները վրայ, որովհետեւ ամենքը համոզուած են, որ Զուլայ իրեն չվերաբերող այդ դործում նետուել էր միմիայն նրա համար, որ երեւան հանրի ոտնակոխ արած արգարութիւնը: Սկսածուր Իդն. Զակրեսկին, որի մի գեղեցիկ յօդուածից մի կտոր էինք առաջ բերել այս օրերս ռուսաց «Իրաւաբանական լրագրից», մի ուրիշ յօդուած է նուիրել Զուլայի դատին միեւնոյն լրագրում, որի մէջ ասում է.

Զուլայ կամենում էր ապացուցել, որ Դրայֆուսն անարդարադատութեան դոհ է դարձած: Եւ եթէ ֆրանսիական վի-

րին և քաղական հետաքրքիր դիտողութիւններ է անում գերմանական արդի գրականութեան մէջ երևան եկող նորագոյն ուղղութեան մասին: «Տարբեր տարի օրանից առաջ, ասում է յօդուածագիրը, — արդէն Գերմանիայում այն համոզումն էր տիրում, թէ Բիսմարկի շնորհիւ տեւրապետող սրտ կառավարութիւնը սպաս-նել է գերմանական հանձնարը: Ով որ այդ կարծիքը յայտնաւէր չէր արտայայտուած, գոնէ իւր սրտում համաձայն էր դրա հետ: Երբ որ նրանց հարցնում էին, թէ ուր են անհետացել այն մեծ գրող-ները, որոնք ստացել են Գեթէի, Ջիւլ-Լեբլի ուսմանովի դպրոցի և 1840 թուի բանաստեղծների թողած ժառանգու-թիւնը, նրանք պատասխանում էին իրենց քննադատներից մէկի կծու խօս-քերով, թէ «Երիտասարդ Գերմանիան» այդ պայմաններում ստույգ չէ: Միայն մի ժամանակակից գերմանացի գրող կայ, միակ մտածող — այդ Նիցշեն է, բայց նրան էլ աստուածները դժբաղդ օրհաս են վիճակի: Գերմանական կայս-րութիւնը և գերմանական ժողովուրդը — երկու անհաշտ գաղափարներ են»:

պատանին չափուեց հաստատել դատա-ւարտեալի անմեղութիւնը, — որն իսկա-պէս անկարելի էլ էր, որովհետեւ Դրայ-ֆուսի մեղադրութեան կամ անմեղու-թեան մասին ինքիւր ըստ էութեան չպիտի քննուէր և մինչև անգամ, իսկա-պէս ասած, հրապարակի վրայ դրուած այդ խնդիրը Զուլայ չպէտք է շօշափէր, թէ և այդ խնդրի ճշմարտ ամենքն էին խօսում, — բայց և այնպէս նա իւր դա-տով ամենահիմնաւոր կասկածներ յարուց-այն բանի վերաբերմամբ, որ Դրայֆուսի դատի ժամանակ, գերմանական նախկին մինիստր գեներալ Մեյնիլի հրամանով, դատաւարներ խորհրդակցութեան սե-նական էր տարուած մի ինչ-որ գոյու-մնաւ, որով իբր թէ «հաստատուած» էր, որ Դրայֆուսը յանցաւոր է և որ չէր ցուց տրուած ոչ մեղադրեալին, ոչ նրա պաշտպանին: Այսպիսով, Դրայֆուսին ինքն էլ չէր կարողացել իմանալ, թէ ինչ հի-ման վրայ են իրեն դատաւարում:

Եթէ այս այսպէս է եղել, — ասում է պ. Զակրեսկին, — ապա Դրայֆուսին դատող դատաստանը դատաստան չի եղել, այլ ծաղր արգարադատութեան դէմ, մի ա-պօրինի վարմունք:

Այսպիսով, չնայելով որ Զուլայն դատաւարութեան, բայց և այնպէս Դրայֆուսի դործը մնում է: Այդ դործը կրկնւնայ, հետևաբար և այդ դործի անկանոն քննութեան մասին եղած կասկածները կը-վարտուեն միմիայն այն ժամա-նակ, երբ դա կրկնւնայ մի մի-բան, որ Մեյնիլի մինիստրութիւ-նը ոչ մի պայմանով չի կամենում թող տալ, չնկատելով, որ դրա-նով աւելի ևս հիմնուող է կա-ցուցանում կատարուած անար-դարութեան մասին եղած կաս-կածները:

Յօդուածագիրն աշխատում է բացատրել ֆրանսիական ժողո-վրդի այժմեան տրամադրութիւ-նը, տալով այդ ժողովուրդին յա-

տուկ բնաւորութեան ընդհանուր գծերը:

Ֆրանսիական ժողովուրդը հրաշալի, ոգևորուող ժողովուրդ է: Բայց նրան, ինչպէս և ուրիշ շատ ազգերի, յատուկ են հոգեբանական ինքնուրոյն որոշ գծեր: Եւ այդ գծերից մէկն այն է, որ ֆրան-սիական ժողովուրդը միշտ կարծում է, թէ իրեն հետամուտ են լինում — մի հի-ւանդութիւն, որ քրոնիկական դրութիւ-նից երբեմն փոխուած է սուր, հասարա-կական կազմի մէջ մի տեսակ ցնցում-ներ առաջ բերող հիւանդութեան: Ամեն տեղ «Թշնամիներ, մամուլիչներ, դաւա-ճանիւրներ են տեսնում: Ընդ մօրն հար-կաւոր չափով վառասիրութիւն ունենա-լով, ֆրանսիացիներն իրենց հասած պար-տութիւնները չեն կարողանում բացա-տրել ոչ այլ բանով, քան եթէ մասնու-թեամբ և դաւաճանութեամբ:

Այդ բանը հաստատող որքան օրինակ-ներ ենք տեսնում մենք ֆրանսիական պատմութեան մէջ:

Ում դաւաճան չէին համարում ֆրան-սիական, այսպէս կոչուած, «մեծ» յեղա-փոխութեան ժամանակ: Եւ Միլլարեն, և՛ Ժիրոդիանները, և Նիլդերեանները, և՛ դանտոնեանները, և՛ վերձապէս, ի-րենք յակորեանները, — ամենքը հերթով մեղադրուած էին դաւաճանութեան մէջ: Եւ Լիւդովիկոս XVI-ին, և՛ Մարի-Ան-տուանեսային, և՛ «տիկին Ելիսաբէթին» (Թագուորի քրոջը), և Ֆրանսիայի լա-ւագոյն մարդկանցից ուրիշ շատերն մահաւան պատժի էին ենթարկուած միշտ մատնութեան, հայրենիքի թշնամիների հետ յարաբերութիւններ ունենալուն հա-մար: Տեսողի ժամանակ բանտերը լիւրն էին «Պիտրի լրտեսներով», որոնք իբր թէ «կաշառուած էին Անգլիայի ոսկինե-րով»: Իսկ ինչ էր կատարուած 1870 — 1871 թուականներին, իսկ կոմունայի ժամանակները և ուրիշ նման պարագա-ներում: Մինչև այժմ «դաւաճան» բառը հիպոթոսահարում է ամբողջին:

Ուրեմն ինչ կայ զարմանալու, որ յի-շուղ երկրում ամբողջ կատարեց, երբ իմացաւ, որ ըսնել են դաւաճանին, «գերմանական մի հրէայի» (Դրայֆուսը աղագոյն է), և թէ նրան ուզում է ա-գաստի միլիոններ ունեցող մի ինչ-որ

լին: Կամայ կամայ սկսան թարգմանել է. Զուլայի, Ա. Դոբէի, Փ. Դատասեկու և Իքսենի գրուածքները, որոնք յափշ-տակութեամբ էին կարդացուած և ցոյց տալ այն անկումը, որին հասել է գեր-մանական գրականութիւնը: Այն յափշ-տակութիւնը, որ սկզբներում արտա-յայտուած էր դէպի ռուս գրողները, տե-ղի է տալիս և անցնում է Հենրիխ Իք-սենին, որի «Ուրուական» պիէսը 1887 թուին առաջին անգամ ընդ հանցին: Սակայն այդտեղ արդէն նոր գրողների մէջ բաժանում ընկաւ. մի մասը Իքսենի գրուածքներով ոգևորուելով միացաւ և ստեղծեց «ազատ թատրոնը», որ շա-րունակեց ներկայացնել իւր սիրած հե-ղինակի երկերը, իսկ միւս մասը խմ-բուեց Վիլհելմսթրիմին, որը իւր գրուածք-ներով նրանց հայրենասիրական զգաց-մունքներն էր շարժում:

Բայց Իքսենը օտարազգի էր. պէտք էր սեպհական ներկայացուցչի ունենալ. դուրս եկաւ հաուպմանը, որ իւր «Մին-չև արեւի ծագումը» (Vor sannen auf- gang) պիէսով այնքան մեծ ոգևորու-թիւն պատճառեց, որ տեսնուած բան

«հրէական սինդիկատ»: Այստեղ զգա-ցունների վերականգնութիւն կատար-ուեց — այն զգացումներ, որոնց արմատը ձգել էին «Պիտրի» Անգլիայի ոսկիներով կաշառուած լրտեսները: Իսկ վիպասանի բողոքը իւր թափեց կրակի վրայ:

ՔՐՈՆՈԳՐԱԿ

Հեռագիրը հաստատեց, որ Մոսկուայի ուսումնարանական շրջանի հոգաբարձու Նիկ. Պալ. Բոգոլեպովը նշանակուած է լուսավորութեան մինիստր:

Պ. Բոգոլեպովը ծնուած է 1847 թ., ուսումն արարուել է Մոսկուայի համալ-սարանի իրաւաբանական մասնաճիւղում 1872 թ.: Հետեւալ տարին նոյն հա-մալսարանում նա սկսեց դասախօսու-թիւններ կարդալ հռոմէական իրաւա-գիտութեան մասին: 1883 թ. նա ռեկ-տոր ընտրուեց, այնուհետեւ, սրանից մի քանի տարի առաջ նշանակուեց Մոս-կուայի ուսումնարանական շրջանի հո-գաբարձու: Լուսավորութեան նոր մի-նիստրն վաղելում էր հանգուցեալ Դեկա-նովի առանձին վստահութիւնը:

Փետրուարի 12-ին Կովկասի Կառա-վարչապետ Իշխ. Գ. Մ. Գալիցինը հասել է Պետերբուրգ և հետեւալ օրը պիտի ներկայանար նորին Մեծնովին Թագա-ւոր Կայսրին:

Զարաթ օրուայ հայերէն ժողովրդա-կան ներկայացումը բաւարար անցաւ: Չնայելով վատ եղանակին ու ցեխին, չը նայելով տեղի անյարմարութեան (Աւա-լեան փողոց) թատրոնը լիւրն էր: Ժողո-վրդի շարքում աչրի էր ընկնում «Պե-պո»-ի հեղինակ՝ ալիգար Սուլդուկեանը, որը ներկայացման վերջը թատերադե-րսերին յայտնեց իւր շնորհակալութիւնը: Յանկալի էր, որ թատրոնի կարգա-դրէները իրենց սկսածը այսուհետեւ էլ շարունակեն, միայն հարկաւոր է մի փոքր եռանդ ցույց տալ՝ ժողովրդի մէջ կարգ պահպանելու:

Որովհետեւ Թիֆլիսում երկիւստերի մէջ ծաղկով հիւանդանայու ուղիքներ շատա-

չէր: Չնայելով, որ աղ. գրուածքը մի շատ էլ նշանաւոր երկ չէր, բայց հեղի-նակի անունը ժամէ ժամ ընդհանրա-նում, տարածուած էր: Դուրս եկաւ նրա երկերը պիէսը «Քաղաքականութեան տօնը», առաջինից սուրի կատարելութիւններ ու-նէր, բայց դարձեալ Իքսենի կոյր հետե-ւողութիւն էր, թէ և տեղ-տեղ երեւում էր և ինքնուրոյնութեան կնիքը: Հուսով սակայն արտաուեցաւ Իքսենի աղգեցու-թիւնից բոլորովին և անկախ դիւր ստանալով նոր դարձեց յարաբերու-ղարձաւ: Այդ միջոցին էր, որ հրապա-րակ եկաւ նաեւ Զուլայեաններ, որ անը-ման արագութեամբ ընդհանուր հեղի-նակութիւն և ժողովրդականութիւն ձեռք բերեց իւր գրուածքներով: Սկսուեց մը-ցումը, որից սակայն հատկապէս յաղ-թող դուրս եկաւ իւր «Ուսայնանի» պիէսով, որից յետոյ երիտասարդ Գեր-մանիան նրան իրեն անվիճելի պարտ-գրու ճանաչեց և սկսաւ նրա հետեւից գնալ խոստովանութիւն, որ նա նոր ճա-նապարհ է բաց անում, նոր ուղղութիւն մտցնում գրականութեան մէջ:

Բոգոլեպ. ձայնը լսուեց նաեւ փիլիսո-

ցել են վերջին ժամանակս, այդ պատճառով քաղաքային բժշկական-առողջապահական յանձնաժողովը որոշել է աւելի ընդարձակ ծաւալ տալ ծաղկի պատուածանքը:

Թիֆլիսի քաղաքային վարչութեան մէջ մտադրութիւն կայ մի նոր պաշտօն հիմնելու — վարչութեան գործավարի պաշտօն:

Անցեալ տարի ռուսաց կայսրութեան մէջ կատարուած առաջին ընդհանուր մարդահամարից երեւում է, որ Թիֆլիսը նշանաւոր տեղ է բռնում այն քաղաքների մէջ, ուր տղամարդ բնակիչների թիւը բաւական չափ է քան թէ կանանց թիւը: Հետեւեալներն են այդ քաղաքները. Պետերբուրգ, ուր 1000 տղամարդու վրայ ընկած է ընդամենը 826 կին, Մոսկուա — 763 կին, Թիֆլիս — 671, Սեւաստոպոլ — 571, Բաթում — 399, Խաբաբովսկ 279 և Վլադիկաւկա — 186 կին: Իսկ այն քաղաքները, ուր կանանց թիւը շատ է աղտոտարկան թիւից, հետեւեալներն են. Երեւանը, ուր 1,000 տղամարդին դալին է 1,111 կին, Նեժին — 1,137 և Կալիչ — 1,164 կին:

Կովկասում մայրենի գիւղական ինքնավարութեան խնդրի քննութիւնը, մայրաքաղաքի թերթերի ասելով, յետագայում է մինչև այս տարուայ աշունը: Մինչև այդ ժամանակ հարկաւոր տեղեկութիւնները կը լինին հաւաքուած նահանգապետներից և ուրիշ վարչական անձերից:

Երէկ, փետրուարի 16-ին Թիֆլիսում չափացուց Ռուսիայի պոստը:

Մեզ գրում են. «Թիֆլիսի քահանաների մի խումբ լուր առնելով, որ Թեմիս Սըրբադան Առաջնորդը յարմար դատելով քաղաքի երկրորդ մասի եկեղեցիների գործակալ է հաստատել արժ էմանուէլ Բաճ. Նաղարեանին, նորին բարձր Սըրբադնութեանը մատուցանելու համար պատրաստ են մի բողոք, որով չեն կամենում հայր Նաղարեանին գործակալ տեսնել իրենց վրայ: Ինչպէս...»:

Այս օրերս Թիֆլիսի նահանգական դատարանը մի հետաքրքրական դատավճիռ է կայացրել հետեւեալ խնդրի վերաբերմամբ. «ամուսինն արդեօք իրաւունք ունի պահանջել իւր կնոջը նրա հետ կենսակցելու համար, եթէ, թէկուզ այդ պահանջը յայտնելուց յետոյ էլ, ամուսինը աղաքաբանի խնդիր է տուել»: Նահանգական դատարանը իւր վճիռով մերժեց ամուսնու իրաւունքը «Կնոջը յետ պահանջելու»:

Վարչութեան մէջ. Փրկիչի Նիցչէն, որ շարունակ գրքեր էր որ գրում էր՝ դարձմանայի հմտութեանը զարգացնելով ապագայ քաղաքակրթութեան պատկերները, 1889 թուին խնդարելով զբաղուող էր մտել. բայց ոչ որ այդ բանի վրայ ուղղորդելու չէր զարգել, որով հետո նրա գրութեանը չէր ուղղորդութեան տալով չէին եղել: Բայց ահա յանկարծ ընդհանուր հետաքրքրութիւն է դարձնում զէպի այդ գծով գիտելու անկամ, որ իւր առողջ միջոցով անկարող լինելով ինտելիգենտ դասակարգի անտարբերութիւնը շարժել, գծանցում բէխորտ փայտուած անտեղեկ մնաց իւր գրութեանը պատճառած ողորութեանը: Սկանդինաւիան էր, որ առաջին անգամ ուղղորդութիւն դարձրեց այդ փրկիչի վրայ, որը իւր փրկիչութեամբ հայեցողներին խորթութեամբ, նորութեամբ, ինքնուրոյնութեամբ յատուկ ուղղորդութեան է արժանի: Նիցչէն ահա ինքնուրոյն էր օգտուել իւր հոգեկեց: Առաջին անգամ Գ. Բրանդելը, ապա

«Կասպի» լրագրի ասելով, «Ջակասպիսկ. Օրդը». լրագրի հրատարակիչը խնդրամատոյց է լինում իւր լրագրի հրատարակութիւնը տեղափոխելու Բագու:

Վնուած է Սարատովում գիւղատնտեսական բարձրագոյն ուսումնարան հիմնել:

Ջուա գարնանային եղանակներից յետոյ, փետրուարի 14-ին և 15-ին Թիֆլիսում սկսեց ձիւն զալ և դեպիւն այն աստիճան առեց, որ փողոցներում սահնակներ երեւացին:

ՄԵԶ ԳՐՈՒՄ ԵՆ

ԳՆԵՉԿԻՑ. — Աւագակ Սոյունի կալանաւորելը այսպէս են պատմում. իբր թէ Գանձակի պրիստաւի օգնական, Բէյուկ բէկ Ագասիբէկովը պատմելով այդ մասին տեղւոյ քաղաքապետին վերջինիցս վերջնելով հարկաւոր թղթերը աջակցութեամբ է դէպի Ջերբայիի գաւառը. յանձնելով պաշտօնական թուղթը ում հարկ է և մատնացոյց անելով Սոյունի որտեղ լինելը խնդրում է նրանց աջակցութիւնը. ռուսի տեղական ոստիկանութիւնը գլուխ ունենալով գաւառապետի նախկին օգնական Մարմուտ բէկ Ռոստոմբէկովին դիմում է Սոյունի բնակութեան տեղը — Լիմբորան գիւղը, որտեղ աւաղակը իւր համար շայի խանութ բացած հանգիստ առնուող է անելիս եղել. մտնելով խանութը իսկոյն կապուում են ձեռք ու ոտքերը, առանց մի բող է ժամանակ տալու, որ աւաղակը ինքնապաշտպանութեան դիմել է ապա բերում Գանձակ. լսելով աւաղակի գալու մասին՝ գանձակեցիներից շատերը աջակցութիւն էին երկարութեամբ կայարան. զնայել էր կայարան և քաղաքապետ Պապովը իւր պրիստաւներով և ետաւուներով. կայարանում քաղաքապետի հարցին՝ աւաղակը պատասխանում է, որ Սոյունը ինքն է. պարոն Պապովը՝ կառքում նստեցրել էր իւր կողքին. երբ կառքը հասնում է Գանձակի մեծ հրապարակը, այդտեղ հաղաւոր հայեր և թուրքեր առաջ են վազում տեսնելու աւաղակին. տասնեակ հեծեալ ետաւուները հագել են կարգաւորում կառքին ճանապարհ տալ. նրան տանում են ուղղակի ոստիկանատուն, որտեղ դատարանի, քննչի և քաղաքապետի ներկայութեամբ սկսում է հարց ու փորձը. երեկոյան պահուհի Սոյունին ուղղակիցին բանտը. ասում են, որ աւաղակը իւր վրայ չէ առել կատարուած օպանութիւնները. Սոյունը հագած ունէր մոխրագոյն վերաբկու և դեղին գոյնի մորթէ գլուխ, այնպէս որ տեսնողների վրայ կատարեալ ըէկի տպաւորութիւն էր թողնում:

Օրա Գանձակ և Սարկիսեղը աշխատեցին հանրամատչելի դարձնել նոր փրկիչ-սովայի հայեցողները: Դրանից յետոյ էր, որ Երեւանապոլս գերմանիան էլ սկսեալ աւելի ուշադիր լինել զէպի նրա քաղաքում մտքերը, որոնք երկու հակառակ բանակի բաժանեցին նրան: Մի կուսակցութիւնը շարունակեց իւր բնապաշտական ուղղութիւնը, իսկ միւս խումբը սկսեալ նոր ուղղութիւններ որոնել համարելով բնապաշտութիւնը հակառակ գերմանական ոգուն, և ամենայն միջոց գործ դնելով օտար հեղինակների աղղիցութիւնը ոչնչացնելու համար: Այդ նպատակով 1892 թուին կազմուեց «Verlad Deutscher Tantasten»-ը, որին հոգի տուողը Զէլերաբաղը դարձաւ: Այդ ժամանակից սկսուեց ճանապարհութիւնը. ամենամեծ ուղղորդութեամբ պէտք էր ոճը լրիւ և կատարեալ դարձնել. սկսեալ ոտնորդները: Արդարեւ Զէլերաբաղը ներկայ դրականութեան մէջ ոչ նախորդներ ունի, ոչ օրինակներ, լոկ մասամբ և եթ յիշեցնում է միջնադարեան կամ արեւելեան

ՄՈՍԿՈՒՆՑԻՑ. — Պրոֆ. Վինագրատով վերջացրեց իւր «О происхождении» դատախոսութիւնը, Խաօթ մուգէի առնուած լուր: Պատմագիրը դասախօսը սկսելով անցեալ դարու փրկիչութեանը, Կանտից, Հերերեղից, Կոնդերսից, անցաւ Սեյնսեր, Դարուին և այլ մարի հերոսներին: Գեղեցիկ կերպով լուսարանեց թէ նրանց ամեն միւր ինչ չափով և ինչպէս դարձել են տուել մարդկութեան առաջագիմութեան: Գեղեկ և Սեյնսերի ահա փրկիչութեան մարի երկու նշանաւոր հոսանքների ներկայացուցիչներ XIX դարում, ասաց պրոֆ. դատախօսը ու ինչպէս առաջին այնպէս էլ երկրորդի մասին գիտնական հետազոտութիւններ ու եզրակացութիւններ տալուց յետոյ անցաւ աւելի վերացական: Եւթուցիական պատմութեան մէջ, անհասկանալի հասարակական կենսութեամբ, պետութիւն, ժողովուրդ, քաղաքակրթութեան շրջանները, գիտակցութեան և ողջամտութեան յաւաքողութիւն և այլն:

Առաջին լսարանը ասել ձեռք տեղ չէալ, այս տարի չէինք տեսնել դեռ այսպէս բազմութիւն. անցքերի սանդուղիներ վրայ նստած էին շատ կանայք և ուսանողներ: Լսողները դատախօսին վարձարեցին երկար և աղմկալից ծափահարութիւններով: Լեկցիաներից դուրսացած մուտքը յատկացրած է 5-դ աղջկանց գեմնադիպել չբաւոր աշակերտահներին:

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Մրանից մի քանի ամիս առաջ, երբ հայ գաղթականները, թողնելով իրենց հայրենիքը, մահից և սովից փախչելով, գալիս էին Ռուսիայի հայաբնակ քաղաքներն իրենց համար մի կտոր հաց ճարելու, այդ ժամանակ մի քանի հայ ընտանիք եկան հասնել, և ն. Նախիջևնու: Գունաթափ, համարեա կիսամեռ, բոլորիկ ոտներով, ցնցոտիները մէջ նրանք պարզում էին ձեռքերը խնդրելով ողորմութիւն: Ծանր առն, փողոցից փողոց ման էին գալիս այդ խեղճերը երեխաները ձեռքին, հաւաքելով մի-մի կտոր և հաց և չնչին կոպէկներ: Վերջապէս այդ գաղթականներին օգնութեան հասն անդիս յարգելի քաղաքացի պ. Կարապետ Խոնայեանը, որ անկեղծանքից կից նրանց առանձին բնակարան յարմարեցրեց և այնտեղ հիւրասիրեց նրանց: Տեսնելով իւր հայրենակիցները ողորմելի դրութիւնը, սիրով վառուած զէպի իւր արհեստակցները — նա հրաէք կարգացն. Նախիջևնայիներին օգնութեան հասնել այդ խեղճերին, և ահա կարճ ժամանակամիջոցում նա կարողացաւ բաւական գումար հաւաքել, որ նրանց ապրուստի պէտքը հոգայ: Գաղթականներըն այժմ ստանում են ամենայն օր ճաշ և թէյ, և եթէ մինը նրանցից յայտնէ

վիսպարի. նա գրում է կարճիկ պատմածներ, որոնց գործողութիւնը կատարում է մի տեսակի հէքաթիկների շրջանաւորում և որոնց խմատը շատ անգամ նոյն լոկ դժուար է լինում ըմբռնել:

Սակայն կարճ միջոցում Զէլերաբաղը իւր հրատարակութիւններով ընկաւ և հրապարակ եկաւ մի նոր գրող, լի՛ք Ստանիսլաւ Պշիբըշնակին: «Այս է ամբողջ լինել, քան թէ խոհեմ» — այս նրա նշանաւոր է, որ լիովին անպայման կերպով գործ է դնում կենսի մէջ: Բացի այդ նա զաշնակահար էր, բայց ընդունում էր միմիայն Ջոպէին: Նա յափշտակում էր իւր ածելով, իւր ոգեւորութեամբ, իւր բուռն սերճախօսութեամբ, իւր զարմանալի պարատոկներով: Նա իւր ազդեցութեան էլ եթե արդիւն էր բերում, թէ և ամենքն էլ խելագար էին համարում նրան. սակայն այն շրջանները, որոնց կեդրոնն էր կազմում նա, նոր գաղափարների մոլի խող էր տեղի ունենում: Այդտեղ շարունակ իրար էին յաջորդում Նիցչէն, Գիլսոմանսը, Դոստոևսկին, Վերձինը. դրանք էլ անցնում էին և նրանց

իւր ցանկութիւնը հայրենիք գնալու, նրան տալիս են և ճանապարհի ծախքը և տար հագուստ:

Երբ ևս մտայ գաղթականների բնակարանը — ինձ չըջապատեց նրանց մի խումբ: Կարճ կերպով պատմելով իրենց գլխի եկածը — որ մեզ, գտնե կարողացող դասակարգին, լաւ յայտնի է արդէն լրագրներից, այդ խեղճերը իսկոյն խօսքը դարձրին հայոց խնդրի ներկայ դրութեան մասին: Ես, որքան կարող էի, գոհացում առի նրանց ցանկութեանը, քաղելով և յայտնելով նրանց լրագրների մէջ հրատարակուած տեղեկութիւնները: Նրանք շատ ափսոսում էին, որ չեն կարող ստանալ լրագրի և կարգալ:

Երբ արդէն ուղւում էի հեռանալ նրանց մօտից, ինձ խնդրեցին կրկին և կրկին այցելել, ասելով որ իրենք կարօտ են մարդու երեւի, նրանց ոչ ոք չէ այցելում, բացի պ. Կարապետ Խոնայեանից, որ լինում է այնտեղ ամենայն օր: Ընդամարտ է, այցելում են նրանց և մի քանի ուրիշ պարոններ, բայց շատ սակաւ: Ի միջի այլոց ծանօթացել է գաղթականների դրութեան հետ և պ. Գ. Չուրաբը, որ մի յօդուած նուիրեց նրանց մասին «Պրիագոլսկի կրայ» թերթում:

Ես շատ զարմացայ, երբ իմ հարցին պատասխանեցին, որ Նախիջևնու կողմ չորս վարդապետներից և ոչ մինը չէ այցելել գաղթականների բնակարանը, Այս, շատ զարմացայ, որովհետեւ դեռ մի ամիս չէր անցած, որ «Մշակ» լրագրում կարդացել էի պ. Գ. Չալիսի հարցին մի թղթակցութիւնը, որտեղ տեղի վարդապետի մասին մի շարք գովաբանութիւններ էր գետեղած: Ահա այստեղ, գաղթականների բնակարանում, հարկաւոր է վարդապետի խօսքը, որտեղ հարկաւոր է նրա քաջաբերդ խօսքը և խրատը, այստեղ, որտեղ հիւանդները մնում են իրենց ննամբին, որովհետեւ վարենում են բժշկիչներից, այստեղ, որտեղ հայ կիւնը փակուած իւր սենեակում ամառում է օտար մարդու երեսին նայել և խօսել, — այստեղ պէտք է յաճախ վարդապետը, այստեղ անհրաժեշտ են նրա քաղաքները, ինչպէս և խոստովանում է այդ պ. թղթակցը, այցելում են Ռոստովի և Նախիջևնու յայտնի քաղաքացիներին: Ո՛ւմ խնամքին թողնենք անյայտներին: Կծու, բայց ճշմարիտ էին գաղթականների ասած խօսքերը վարդապետների մասին: «Ինչու նրանք պէտք է մեզ մօտ գան, մենք հօ փող չունինք որ նրանց տաք»: Ցաւալի է այս, բայց իրողութիւն է:

Գ. Ռ.

Գորգաս, 4 փետրուարի:

տեղ նորերն էին բռնում: Այդ միջոցներին էր, որ Բելիքին սպաննեւում հեղիւնակութիւն առաջանալ Ռիշարդ Գիմելին «Վենսերայի փրկիչութիւնը» և Էլեոնի «Արքայական երկերը» քննարկեցին և միտախրական երկերը, որոնք սովաւն սպառնում հետեւեալները շարադարացրին: Ընդհանուր հատարակութիւնը չհասանց, բայց այդ շրջանի մարդիկ խոնարհում էին դրանց առաջ: Բանաստեղծը համարում էր մի բոլորովին այլ էակ, որի տոներին տակ է դառնում ամբողջ մարդկութիւնը. բայց անդգայ է զէպի մարդկութեան տանջանքները, անձանթ է նրա կարեւրներին, հազա խոնարհում է միայն գեղեցկութեան առաջ և սնուում է իդէալի նեկտարով:

Բնականաբար այդ վարդապետութեան հետեւող բանաստեղծները պիտի աշխատէին նոյն իսկ իրենց արտաբերումը չնանդեղ միւս մարդկանց: Բայց դրանց քաղաքական գաղափարները առաջամիտ հասարակութեան մէջ ընդունելութիւն չը գտաւ: Գործն առաջ տանելու համար հիմնեցին «Բաճ» թերթը, բայց դրա

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ՀԱՐՍՏՈՒԹԻՒՆԸ

Պարսից շահերի կառավարութիւնը, վարուց ամբողջ աշխարհում ճանաչուած է իրրի մի հարուստ պետութիւն. այդ հարստութիւնը շատերը բաժանում են երկու գլխաւոր մասի — գոհարեղէն և կանխիկ դրամ. առաջինի մասին միայն այսքանը կարելի է ասել. յայտնի է, որ պարսից գանձարանում կան շատ թանկարկու գոհարներ, դրանց թուին է պատկանում և այն աղտոմանը, որին մեծութեան կողմից աշխարհում կարելի է երկրորդ տեղը տալ, այդ Դարիայի նուրբ է (առաջին մեծ աղտոմանը Վիկտորիա թագուհուն է, որ կոչուած է «քուհի նուր»): Բացի դրանից կան շատ նշանաւոր մարգարիտներ, շարած թերթի վրայ, իբրեւ մանեակներ, որոնց հաւոր 1000-ից մինչև 1500 լուրի արժի: Պակաս տեղ չէ բռնում և այն երկրագունդը (գլորում), որը հանգուցեալ Նաւր-Էդլին շահը իւր կենդանութեան ժամանակ պատրաստել տուեց գանձարանում եղած հին գոհարներից: Իսկ ինչ վերաբերում է հարստութեան երկրորդ մասին, այսինքն կան խիլ դրամին, դա հիմնուելով այս օրերս կատարուած գրամական փոխառութեան, մի հերթիկ իրողութիւն է դառնում. Զահր Բելիքիայից 8 միլիօն թումանի փոխառութիւն է անում և իբրեւ այդ պարտքի վճարման աղբիւր, որոշել է բելիքիայից հսկողութեանը յանձնել Պարսկաստանի մարքերը: Զուտով Պարսկաստան կրգան երեք բելիքիայի — մի ընդհանուր կառավարիչ, որի անունն է Մե. Նոս և երկու հօդի էլ Բելիքիայի մարքային՝ պաշտօնեաներ իբրեւ այդ գործի մասնագէտներ:

Պէտք է նկատուած, որ բելիքիայից Պարսկաստանում ունին մի քանի բնիկ-բելիքիներ, ուստի և շահադատական տեսակետից մեծ դեր են խաղում բելիքիայից ձեռքին իրկաթնուղու բնիկները: Ինչպէս, օրին պատկանում է Թահրանից մինչև Զահր-Արդու-Աղի եղած երկաթնուղին, շարքի գործարանը, արդիւն գործարանը, փողոցները գաղով լուսաւորող բնիկները (միայն Թահրանի համար) և այլն. դրանց վրայ աւելացան և պարսից մարքերը, որոնք, ի հարկէ, մեծ փոփոխութեան կենթարկուին:

Փաւրիկ, 31 լուսնուրի:

ՀԱՅՈՑ ԹԱՏՐՈՆ ԲԱԳԻՈՒՄ

«Ներ բաժանուեալ», «Միգան և Իմերը»:

Վերսիլեալ երեք գրութեանը առաջինը խաղացուեց Ս.Մ.Երեւանի Նպատին, «Միգան և Իմերը» օր. Մարի Հրանդիչի և «Վերսիլեալ» — տ. Սիւրանյիչի նպատին: Երեքի մասին էլ

գրութիւնն էլ միայն մի քանի ամիս տեւեց: Խումբը բաժան բաժան եղաւ. սակայն առանց հետեւեալի չմնաց նրանց տուած զարկը: Հասարակութիւնը դարձնեց և հասարակութեան Բիտարիկ քաղաքակրթութեան հետեւեալը, որով թմբութեան էր մատնուած ինքը և այն մրտաքերի խմբումը, որ ընկել է հասարակութեան մէջ անշուշտ պիտի արտայայտուի նոր «Երեւանապոլս գերմանիայի» վերակենդանութեամբ, որը աւելի լաւ կարող էր լինի ըմբռնել, թէ մրտապէտք է որոնել ճշմարիտ ուղի:

Առաջարկելով սոյն յօդուածը ընթերցողներին ուղղորդութեան, որ մարդկային է արած, մի յարմար առթիւ դուրս է կարող լինել ծանօթացնել և փրկիչութեան Նիցչէի գաղափարների հետ, որոնք իրենց տարբերակութեամբ բոլորովին տարբերուում են նման գրութեանը:

Միհրան.

նանայ լուսաւոր աշխարհում, անբնական
եկել թարմութիւն կտանան այդ օրէնք-
ները (պատմութիւնները): Եթէ մոռ-
նանք էլ, որ դրանք վերին պատգամներ
*) Հայր Սահակեանի դասադպրերը և մեղդո-
կաները կազմում են Գերմանիայում ներկա-
յում տեղի հերթափոխ-Ցիլլերեան մանկավար-
ժան կանոն ուղղութիւն հետեւողութեամբ, որը չի-
ման վրայ ամեն մէկ նիւթի աւանդուից առաջ
մեծ տեղ է բռնում նիւթի նախապատրաստ-
կան ճշգրտութիւնը:

Ծան, յօդուած.

են, կրկնապատկան են անշուշտ, որ դա-
րեւոր կենսային փոքրերի հետեւողութիւն-
ներ են:

Գրծելու ուսուցման այսպիսի նշանակու-
ն էական մասը երկրորդական տեղ էր
բռնում մեր կրօնի հին ծրարքի մէջ:
այնքան որ, Հրէից զէպի Քանան չուկու
պատմութիւնն անկիւս, աւանդում էին
Մովսէսի տուած տաճարանեայ պատ-
գամները ցանկը: Բայց թէ ինչ տեղ են
բռնում հայր Սահակեանի «Ուսուցումն
քրիստոնէական կրօնի» նոր աշխատա-
րութեան մէջ վերջինեայ պատմութիւն-
ները և թէ ինչ գործնական նշանակու-
թիւն ունին նրանք մեր առօրեայ կեան-
քի համար այդ զբոյսի մէջ առաջ բերուած
բայցարեւութիւնները, այդ կաշխատեմք
պարզել մի քիչ յետոյ:

Մեր առաջ բերած այս մի քանի հա-
մեմատական օրինակների նպատակն այն
էր, որ ցոյց տանք թէ ինչու կրօնի հին
եղանակով ուսուցումը չէր հասնում իւր
նպատակին և մինչև անգամ, պէտք է ա-
սել, կրօնական դաստիարակութիւն էր ա-
ռաջ բերում սաների մէջ, այն ինչ հայր
Սահակեանի առաջնորդած մետոդով կա-
րելի է լինում հասնել իսկական նպատա-
կին, այսինքն սրտի կրթութիւնը զար-
գացնել մանուկներին մէջ:

Ինչպէս ամեն մի նոր հասկացողու-
թիւն, այսպէս և ամեն մի կրօնական-
բարոյական դարձման ուսուցումը եթէ
հիմնուած է լոկ ուսուցանողի հեղինակու-
թեան վրայ և աւանդում է որպէս պատ-
գամ, նա տեսական լինել չի կարող: Երբ
խառնուում է հեղինակութիւնը, պատ-
գամն էլ կորցնում է իւր նշանակութիւնը,
որովհետեւ կատարած և կոյր հաստի
իւրաքանչեւ գործութիւններ են: Բայց
եթէ ուսանող սանը, ինչպէս մա-
թեմատիկայ, այնպէս և բարոյական
դաստիարակներն ընդունում է իւր սեպհա-
կան պատգամները, իւր անձնական
դիտողութիւնների և փորձերի վրայ հիմ-
նուած, այդպիսի դաստիարակ նրա մէջ
զատկուում է սեփական համոզմունք, իսկ
սեփական համոզմունքը իսկապէս
հեշտ չէ. մի համոզմունքի տեղ միւր
կարող է բռնել, բայց դարձեալ նոյն ճա-
նապարհով, որով հաստատուել էր
ստալիս:

Այս սկզբունքն է հետեւում արդի ման-
կավարժութեան մէջ տիրող ուղղութիւնը
և այդ ուղղութիւնը էլ կապուած են
հայր Սահակեանի դաստիարակները:

(Գրքը միւս անգամ)

Պ. Հ.

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Գրծեմ.—«Times»-ի Պարիզի թղթա-
կիցը «վտանգի» արդիւրեց հաղորդում
է, որ Ռուսիան, Փրանսիան և Անկիւսան,
Գերմանիայի համաձայնութեամբ, շարու-
նակում են պաշտպանել արքայազն Գե-
որգի թիկնածութիւնը, որը կատանայ
Գրետի «բարձրագոյն իշխանի» տիրոջ
կողմէն ինքնավարութեան ծրարքի պայ-
մանների համաձայն: Բարձրագոյն իշխա-
նի տիրոջն ընդունելով, արքայազն Գե-
որգը զբաղւում հրաժարուած կրկին յու-
նաց դահի ժառանգը լինելուց, հետեա-
րը և հիմք չեն ունենալ այն առարկու-
թիւնները, թէ յունաց արքայազնին Գրե-
տի ընդհանուր-նահանգապետ նշանակե-
լը միևնույն կրկին, թէ Գրետին անուղ-
ղակի կերպով միացում է Յունաստանի
հետ: Գահաժառանգութիւնից հրաժա-
րուելու պայմանը դրել է Ռուսիան և
ընդունել է ինչպէս արքայազնը, այնպէս
և յունաց արքայական ընտանիքը: Գեոր-
գի կարծիքը, —ասում է թղթակիցը,—որ
Գրետն էլ այսպիսի պարագաներում մեծ
ընդգնակութիւն չէ ցոյց տալ, իսկ այն
պետութիւնները, որոնք հակառակ են,
իրենց կողմից համաձայնութիւն կտան,
հասկանալով, որ երկար յետաձգումը եւ-
րոպական համերաշխութիւնը ծիծաղելի
է դարձնում:

«Nord»-ն իւր կողմից յայտարարում է,
որ արքայազն Գեորգի թիկնածութիւնը
յետ չի վերցրած: Ռուսիան և նրա հետ
համաձայն պետութիւնները միայն այն
դէպքում յետ կը վերցնեն այդ թիկնա-
ծութիւնը, եթէ Գրետէն, Օսմանեան
կայսրութիւնից բոլորովին անջատուելով,
ինքը տնօրինելու լինէր իւր վիճակը:
Արքայազն Գեորգի թիկնածութիւնը ան-
պայման վճարուած բան է և Ռուսիան
նրա համար միայն վճարաւոր չի առա-
ջադրում այդ, որովհետեւ յոյս ունի, որ
չուսով կը փոխեն իրենց կարծիքն այն
կերպով պետութիւնները, որոնք, բացա-
ռելով թիկնածութիւնը, չլինելով յունաց արքայա-
զնի թիկնածութեանը, դեռ ևս չէզոք են
պահում իրենց:

ՅԵՐԵՎԱՆԻԱ.—26րեւոբրայի իշխան
Նիկոլայը շուտով այցելելու է Պետեր-
բուրգ: Ի նկատի ունենալով այն հանդե-
մները, որ Բալկանեան փոքրիկ պետու-
թիւնները յարաբերութիւնները խճճուել
են, իշխանի այդ ուղևորութեանը քաղա-
քական մեծ նշանակութիւն են տալիս:

ԻՏԱԼԻԱ.—Մեծ պատրաստութիւններ
են տեսնում սոյն տարուայ մարտի 4-ին
(փետրուարի 20-ին) հանդիսաւոր կեր-
պով առնելու ռահմանադրութեան մուծ-
ման յիսնամեակը: Կապիտոլիայում մեծ
հանդէս կը լինի արքայական բոլոր ըն-
տանիքի, սենատորների, պատգամաւոր-
ների և մեծամեծների ներկայութեամբ:
Թագաւորը կը լինի գլխավորը, երևելան
Կապիտոլիայում մեծ ընդունելութիւն
կը լինի: Այդ Աթէն Տուրինի նախկին
«անդրապական պարլամենտի» շէնքը ուղ-
գային շինութիւն կը հրապարակուի: Բայց
զրանից Տուրինում ազգային մեծ ցու-
ցահանդէս կը բացուի: Թագաւորը, թա-
գուհին և արքայական ամբողջ տոհմը
ներկայ կը լինին այդ հանդէսներին: Ի-
տալական բոլոր քաղաքները պատրաստ-
ում են պատգամաւորութիւններ ուղար-
կելու Տուրին: Ուլտապոլիտիկոն է
պատրաստուած նաև զէպի Իտալիային
ռահմանադրութիւն շնորհող Կարլ-Ալբրեխտ
թագաւորի դամբարանը:

ՀԵՌԱԳՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 13 Փետրուար.—Թա-
գուհի Կայսրուհի Ալեքսանդրա Ֆեոդո-
րովնայի ծաղիկն ընթացաւ այդ հիւան-
դութեանը լատուկ բոլոր երկայնքով ինք-
ուարութիւնը որ բարձրացել էր 40 ա-
տիճանի, փետրուարի 11-ին, զիշերը լա-
ւանցիւցներուց յետոյ, իջաւ մինչև 37,9,
բժակները բաւական զուստուել են և
ինքնազգացողութիւնը նկատելի կերպով
լաւացաւ, բայց միևնույն օրը ձախ ախտ-
նի մէջ ցաւ սկսեց զգալ, և տարութիւնն
արագութեամբ բարձրացաւ մինչև 40,2
աստիճան: Իսկպն կանչուած պրոֆեսոր
Սիմանովսկին գտաւ, որ ձախ ախտն
սուր բորբոքում է ստացել: Երեկոյան
դէմ ախտն ցաւերը մեղմացան, տաքու-
թիւնն սկսեց իջնել և փետրուարի 12-ի
առաւօտեան դէմ իջաւ մինչև 37,4: Օրը
նորին մեծութիւնն անցկացրեց զոհա-
ցուցիչ կերպով, միայն ժամանակ առ-
ժամանակ անհանդուարեանքներ էր հաղ-
ծել իր կեանքը: Բայց 12-ի ամիսը 38
էր, դարեկեանը 88:

ՊԵՐԻՉ.—1. արդիւն վճարելի բոլոր է
առկա Ձոյայի գործի վերաբերմամբ:

Չինտորական միլիտարը վաղը կը
լաւաւորի իւր վճիւր Պիկարինի վերա-
բերմամբ. որը անշուշտ կարճակուի իւր
պաշտօնից առանց խնդրի:

Ներքին գործերի միլիտարը փաստա-
րան Լիբուրայի կարճակի 7-րդ շրջանի
մէջի օգնականի պաշտօնից:

ՊԵՐԻՉ.—Պատգամաւորների ժողով:
Բրիտանը հաղորդում է, որ Գերբարից և
Գոթիլից պահանջ է ստացուած հարցա-
պնդումներ անկու: Մեկին պահանջ-

մամբ հարցապնդումները քննուած են
անապագ: Գերբարը հարցապնդում է
անում Պիկարինի և Բուպիլիի Ձոյայի
գործում միջամտելու մասին: Նա առա-
ջադրում է բացատրել իրեն, թէ այդ
միջամտութիւնն արդեօք Բիլիօի թոյ-
նութեամբ թէ հրամանով է եղել: Ծա-
ռախօսը, որին չարունակ ընդհատում է
կեղծումը, խօսում է կրօնական արշա-
ւանքի վտանգի մասին և վերջը պահան-
ջում է, որ կառավարութիւնը վերջ տալ
փոքրիկ անկարգութիւններին: Վիլհամին
ասում է, որ Դայֆուի ինդրի մասին
ընկերակցականները թերեւ տարակա-
ծիք են, բայց զինուորական իշխանու-
թեան իրաւունքների վերաբերմամբ հա-
մաձայն են: Ծառախօսն ասում է, որ զօրքի
պարագլուխները միացել են կղերականնե-
րի հետ, երկուք էլ յայտնում, թէ մի գուցէ
ազատութիւնը վտանգուի և վերջը ժո-
ղովին առաջարկում է բողոքել գեներալ-
ների վարմունքի դէմ: (Ծայրայեղ ձախը
ծախահարում է, կերպին աղաղակում):
Մեկինը պատասխանում է ասելով, որ
արտասահմանում ամեն օր լրանում են
գործեր են քննուած: Միօրէ Ռոմանի
գործը ֆրանսական մամուլի մէջ այս-
պիսի յուզում յարուց, որպիսին Դայֆու-
սի գործն է լարուցել: Սրանից պիտի
կարգաւորուի, որ ժամանակ է վերջ տա-
լու այս բանին (երկարատեւ ծափ), այն
էլ ի նկատի ունենալով զօրքի, հառա-
րակց հանգստութեան և արտաքին ա-
պահովութեան (ծափ) և նոյն իսկ նը-
րանց շահերը, որոնք այսպէս անստօրին
և յանդգնութեամբ ներք ընկած այս ա-
ղտացան, անհամբերատարութեան ժա-
մանակներին վերադառնալու վտանգի
մէջ զննելով Փրանսիային: Մեկինը ծաղ-
րում է «ինտելիգենցիայի այն ընտիր
ներկայացուցիչները» վրայ, որոնք փա-
կում են իրենց աչքերն ու սկանջները:
(ծափ): Կառավարութիւնը հարկադր-
ուած պիտի լինի գործ ունենալու
մի հիւանդութեան հետ, որը պէտք
է բուժել, որովհետեւ այդ անհրա-
ժեշտ է: Կառավարութիւնը կը վերա-
կանգնի ընդհանուր հանգստութիւնը, նա
ձեռք կառնի այն միջոցները, որ պա-
հանջում են հանդամանքները: Երէկուայ
դատավճիւր յետոյ, արդէն այլ ևս ոչ
որ հնարաւորութիւն չի ունենալ առե-
լու, որ ինքը անկեղծ է: Եթէ կառա-
վարութեան ձեռքին եղած օրէնքները
բարարը չեն լինել, նա ուրիշ օրէնք-
ներ կը պահանջի: Պատգամաւորների
ժողովի մեծամասնութիւնը կ'ազատու-
ցի, որ երբ գործը գալիս է հայրենա-
սիրութեամբ, — ոչ մի կուսակցութիւն
այլ ևս զոյուրի չունի: (Բռնւած ծափ):
Գոթիլի ձառը փոխուի ամբողջ Փրանսիայում:
Այդ առաջարկն ընդունուած է ձեռքի
բարձրացումով: Պատգամաւորների ժո-
ղովը, 416 ձայնների մեծամասնութեամբ,
ընդունելով 41-ի, փառահովութիւն է յայտնում
կառավարութեան յայտարարութեանը:

Դոմբազի-հրատարակիչ:

ՍՊԱՆԴԱՐ ՍՊԱՆԴԱՐՆԱՆ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ԿԱՆԱՆՑ ՀԻՒՆԴԱՆՈՑ

ԾՆԵԴԱՐԵՐԱԿԱՆ ԲԱԺԱՆՄԱՌՈՒԹՅՈՒՆ

(Ստորակ, Ստորակա փողոց, № 64)

(ու և ց հ ա կ ա ն տ ու ն)

Հետաքրք. № 230

Երթեմէ հիւանդների ընհանուր ըն-
դունելութիւնն երկուշաբթի, չորեքշաբ-
թի և ուրբաթ օրերը ժամը 2—4 ցե-
րեկը, վճարը հիւանդների կարողութե-
ան համեմատ, մասնաւոր ընդունելու-
թիւն՝ ամենայն օր՝ ժամը 8—10 առա-
ւօտեան—վճարը 2 ր.: Գիշերօթիկ հի-
ւանդներ և ծննդաբեր կանայք ընդուն-
ւում են զիշերուայ և օրուայ ամեն ժա-
մանակ, բայց ծոյր մասին առաջուց տե-

ղեկութիւն պիտի արել: Վճարը ոյսու-
ւում է բոտ դասակարգելով: Զանկորները
ձրի են: Գիշեր և օր և ց ր ա յ ի լ ա յ ի լ ա յ ի
մ ա լ ք ը ն մ մ ո ղ ն ք ն ը լ վ ճ ա ռ ու մ — են 1 ր.
50 կ. մինչև 8 ր. մի օրուայից բուսա-
համար. ծննդաբերական բուսանց
մունքը մասնաւոր—1 ր. մինչև 5 ր.
մի օրուայից բուսա համար: Երկուշաբթի ց
ազատելը 10 ր. մինչև 50 ր.: Անդա-
մ ա հ ա մ ա ռ թ իւ ն ը բ ո տ հ ա մ ա ձ ա յ ն ու-
թեան: Երթեմէ բոլոր հիւանդները դե-
ղեր և նիւթեր ստանում են ընդունելու-
թեան ժամանակ ձրի: Զանկորների հա-
մար 1-ական մահակալ է գրուած իւրա-
քանչիւր բաժանմունքում, ուր տեղադր-
ւում են նրանք տեսչի և նրա պ. պ.
ընկերների առաջարկութեամբ ձրի:

Հիւանդանոցի տէր և տեսուչ
Մ. ՄԿՐՏԵՆՍԻ

ԱՆԻՐԿՈՎԿԱՆՍԵՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Մարդատար գնացքը № 1 (ուղղակի)
Բազուից Թիֆլիս մեկնում է առաւ.
8 ժ. 30 ր., մեկնում է Թիֆլիսից
Բաթում առ. 9 ժ. 15 ր., հասնում է
Բաթում 8 ժ. 28 ր.

Մարդատար գնացքը № 3 (որ փոխ-
ւում է Թիֆլիսում) Բազուից Թիֆլիս
մեկնում է զիշ. 12 ժ. 6 ր., հասնում է
Թիֆլիս եր. 7 ժ. 10 ր., մեկնում է
Թիֆլիսից Բաթում եր. 7 ժ. 55 ր.,
հասնում է Բաթում առ. 8 ժ. 28 ր.:

Մարդատար գնացքը № 2 (ուղղակի)
Բաթումից Թիֆլիս մեկնում է առ.
8 ժ. 15 ր., հասնում է Թիֆլիս եր.
8 ժ. 34 ր. մեկնում է Թիֆլիսից
Բազու առ. 11 ժ., հասնում է Բազու
առ. 6 ժ.:

№ 7 գնացքը Թիֆլիսից Միխայ-
լով մեկնում է օրուայ 3 ժ., հասնում
է Միխայլով եր. 6 ժ. 32 ր.

№ 8 գնացքը Միխայլովից Թիֆ-
լիս մեկնում է զիշ. 3 ժ. 45 ր., հա-
սնում է Թիֆլիս առ. 7 ժ. 30 ր.

ՌԱՉՄԱՎԻՐԱԿԱՆ ՃԱՆԱՊԱՐՀ

1897 թ. նոյեմ. 1-ից մինչև 1898 թ. մայիսի 1

Թիֆլիսից հինգ տեղ ունեցող կառ-

„ԱՐԱՔԱՆ“-Ի ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆԻՑ

Հանդիսի վերջին տարեշրջանի երկրորդ գիրքը, որ բաղկացած է
71 պատկերից և 18 թիւերից, արդէն ուղարկուած է բաժանորդաց:
Առանձին վաճառում է 2 ռ. 50 կալ., առաջին հատորի հետ միա-
սին այժմ արժէ 3 ռուբլու փոխարէն 5 ռուբլի:

Մի քանի քաղաքներ ստիպուած ուշ ենք ուղարկում, ըստ որում
զուսմուտը պատկերների մի մասի փչանալու պատճառաւ՝ սարսա-
ւոր եղանք նորից վերադառնալու:

ԲԱՅՈՒՆԻ 1898 ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻ ԲԱԺԱՆՄԱՐԿԱՐԹԻՒՆԸ

Բաժանորդակներն է 3 ռուբլի կամ 10 ֆրանկ—2 զուլար, ոսկե-
կազմ 5 ռուբլի կամ 15 ֆրանկ:

Առաջին գիրքը հրատարակուելու է մայիսի վերջին, երկրորդը
գիկտեմբերին:

Սոյն տարեշրջանի գրքերում կը ընդունուին ընդհանրապէս հայկա-
կան կեանքից և հայ աշխարհից մօտաւորապէս 200 յոյժ ընտիր
նկարներ, որոնցից մի մասը մեծ գիրքով և համեմատաբար աւելի
շքեղ տպագրութեամբ:

Առաջին գրքում զետեղուին պատկերների մի մասի հետ կարելի
է ծանօթանալ Թիֆլիսում, Կենդանական գրավաճառանոցում, ուր
կուզարկենք մօտ օրերս:

Յատկապէս խնդրում ենք ստորագրուել ցանկացողներից զոնե
այս տարեշրջանի գրքերին, իշահ «Արաքս»-ի կանոնաւոր և յաջող
հրատարակութեան՝ այժմեանից իսկ բաժանորդագրուել: Յուսանք,
որ «Արաքս»-ին համակիր ընթերցողը անուշաղիր չի թողնի հանդի-
սի համար կարեւոր մեր այս առաջարկութիւնը:

Մեր ազանով հասցէ՝ Петербургъ, Симеону Гуламирянцу կամ
St. Petersburg, Simeon Goulamirantz

Ծան. 1897-ի գրքերին ստորագրուած անձանց կուգարկներ 1898-ի գրքերը:
(881)